

مواجهه با تحریم ۱۱ اکتبر آمریکا علیه نفتکش‌های ایرانی^۱

وزارت خزانهداری ایالات متحده آمریکا طی تصمیم مورخ ۱۱ اکتبر ۲۰۲۴، به دلیل آنچه در بیانیه مطبوعاتی خود تحت عنوان «پاسخ به حمله ۱ اکتبر ایران به رژیم صهیونیستی» عنوان کرده، تحریم‌های مرتبط با بخش نفت و پتروشیمی ایران را توسعه داده است. از آنجا که این تحریم «فروش نفت ایران» را مورد هدف قرار داده، بررسی جزئیات و آثار و شیوه مواجهه کشور با آن جهت اتخاذ تصمیمات متناسب به منظور «کاهش و خنثی کردن آثار آن» و همچنین «افزایش هزینه طرف مقابل جهت بازدارندگی در آینده» ضروری است. علاوه بر این باید توجه داشت که وضع چنین تحریمی، نشان از ورود آمریکا به حمایت مستقیم و رسمی از رژیم صهیونیستی در جنگ جاری با استفاده از «ابزار اقتصادی» دارد که از منظر خود حائز اهمیت محسوب می‌شود و نیازمند پاسخ متقابل است.

بیان مسأله

تصمیم وزارت خزانهداری آمریکا جهت توسعه تحریم‌ها علیه ایران، در یک کار مشترک با وزارت امور خارجه آمریکا و بر مبنای دستورات اجرایی «۱۳۹۰۲» و «۱۳۸۴۶» و همچنین روح پیش‌نویس قانون «توقف پناه دادن به نفت ایران» معروف به قانون «SHIP» اتخاذ شده است.

بر این اساس، وزارت خزانهداری آمریکا متعاقب دستور اجرایی «۱۳۸۴۶» ۱۰ نهاد را در حوزه‌های قضایی مختلف تعیین و ۱۷ کشتی را ذیل «دارایی‌های مسدود شده» جهت اعمال تحریم، شناسایی کرده است. علت این امر مشارکت این نهادها و کشتی‌ها در حمل و نقل محصولات نفتی و پتروشیمی ایران در حمایت از «شرکت ملی نفت ایران» و شرکت پتروشیمی تریلیانس^۲ عنوان شده است. در راستای کار مشترک دو وزارتخانه، وزارت امور خارجه آمریکا نیز ۶ نهاد را تعیین و ۶ کشتی را تحت عنوان «اموال مسدود شده» جهت اعمال تحریم، شناسایی کرده است. این اقدام نیز بر مبنای دستور اجرایی «۱۳۸۴۶» و به واسطه مشارکت آگاهانه این نهادها و کشتی‌ها در معاملات مربوط به خرید، تصاحب، فروش، حمل‌ونقل و یا بازاریابی نفت یا محصولات نفتی ایران انجام شده است.

تحلیل

به عنوان نخستین اثر حقوقی اقدامات اخیر «کلید اموال و منافع در اموال این نهادها تحریمی که در آمریکا و یا در مالکیت یا کنترل اشخاص آمریکایی (در هر کجای دنیا) باشند» باید مسدود شده و به اداره کنترل دارایی‌های خارجی وزارت خزانهداری آمریکا (اوفک) گزارش شوند. علاوه بر این «اموال هر نهادی که مالکیت ۵۰ درصد یا بیشتر آن به طور مستقیم یا غیر مستقیم به اشخاص تحریمی مذکور تعلق داشته باشد» نیز مشمول انسداد خواهد بود.

اثر ثانویه این دست اقدامات فراتر از اشخاص تحریمی موضوع تصمیم اخیر، «ایجاد هزینه برای سایر اشخاص» است. در این راستا، افرادی که در معاملات معینی با افراد و نهادها تعیین شده شرکت کنند، ممکن است خود در معرض تحریم‌ها یا اقدامات اجرایی قرار گیرند. بنابراین دور زدن تحریم توسط اشخاص غیرآمریکایی نیز از نگاه قانون‌گذاران

^۱ تهیه شده توسط رضا سهرابی کارشناس گروه تولید و تجارت اندیشکده اقتصاد مقاومتی؛ آبان ۱۴۰۳ (دارای منابع و تحقیقات پشتیبان)

آمریکایی و ایده‌پردازان این دست تحریم‌ها، نقض قوانین آمریکا به شمار می‌رود و برای شخصی که در تلاش برای دور زدن تحریم است، تبعات سیاسی و تجاری مانند «ممنوعیت معاملات دلاری» یا «ممنوعیت ورود به آمریکا» به همراه خواهد داشت.

متعاقب این تصمیم، هر موسسه مالی خارجی که آگاهانه معامله مهمی را برای هر یک از نهادهای تعیین شده تسهیل کند نیز ممکن است مشمول تحریم‌های ایالات متحده شود. بنابراین به عنوان دیگر اثر مهم این تحریم‌ها، «معاملات و نقل و انتقالات مالی دلاری و حتی غیردلاری نهادهای تحریم شده مرتبط با ایران» نیز ممکن است با مشکل روبرو شود. افزایش چنین ریسکی باعث می‌شود موسسات مالی بین‌المللی که حاضر به همکاری با نهادهای تحریمی باشند، محدودتر شوند و از این منظر ممکن است چالش‌هایی برای شرکت‌های موضوع تحریم اخیر ایجاد شود.

با این حال، سوابق نشان می‌دهد تبعیت از اینگونه تحریم‌ها، آنطور که مدنظر طرف آمریکایی است انجام نمی‌گیرد. در حال حاضر نفتکش‌های متعددی وجود دارند که از مدت‌ها پیش در لیست تحریمی آمریکا قرار دارند اما همچنان برای انتقال نفت خام به چین مورد استفاده قرار می‌گیرند. هرچند در مجموع، بالا رفتن ریسک همکاری با نفتکش‌های تحریمی باعث می‌شود ثبت اینگونه کشتی‌ها در کشورهای دیگر به دشواری انجام شود و در نتیجه هزینه فروش نفت برای ایران افزایش یابد.

پیشنهادها

کاهش و خنثی کردن اثر تحریم‌های مرتبط با شرکت‌های نفتی و نفتکش‌ها و همچنین افزایش هزینه طرف مقابل جهت بازدارندگی در آینده، نیازمند اقدامات زیر است:

- هماهنگی بیشتر با کشورهای مقصد به منظور تخصیص بنادر مشخص به کشتی‌های ایرانی؛
- افزایش کمیت ناوگان دریایی و تنوع‌بخشی مستمر به نفتکش‌های مرتبط با فرآیند انتقال نفت ایران؛
- اقدام تحریمی متقابل علیه کشتی‌های آمریکایی و لیست کردن آن‌ها ذیل یک قانون بسترساز با هدف توقیف کشتی‌های طرف مقابل؛
- ایجاد بستر قانونی متناسب برای هزینه‌ساز کردن اجرای تحریم‌های آمریکا توسط دیگر کشورها (مانند قابل توقیف اعلام کردن محموله و کشتی کشورهای مجری تحریم در قالب عمل متقابل)؛
- بسترسازی قانونی برای افزایش ریسک و هزینه‌های اقتصادی رژیم صهیونیستی در واردات مواد اولیه (با توجه به هدف اعمال تحریم جدید علیه نفتکش‌های ایرانی توسط آمریکا که پاسخ به حمله ایران به رژیم صهیونیستی در عملیات وعده صادق ۲ عنوان شده است).
- تدابیر بلندمدت برای ایجاد راه‌های جایگزین در انتقال انرژی از ایران و غرب آسیا به کشورهای مقصد؛
- پیگیری حقوقی موضوع از طریق مراجع بین‌المللی و استفاده از ظرفیت‌های موجود در این زمینه.